

Ὁμιλία 24η

(Αποκ. 4, 1-4)

Ἡ ἀνεφωγμένη θύρα στὸν οὐρανό.

Ὁ καθήμενος ἐπὶ τοῦ θρόνου.

Οἱ εἴκοσι τέσσερις πρεσβύτεροι.

Μέ τὴν ἀνάλυση τῶν τριῶν πρώτων κεφαλαίων τοῦ βιβλίου τῆς Ἀποκαλύψεως, ἀγαπητοί μου, κλείνει τὸ πρῶτο μέρος τοῦ ὅλου βιβλίου, στὸ ὁποῖο ἐξετάσθηκε τὸ παρόν τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως αὐτό ἦταν κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελιστοῦ, μέ τὴν ἀποστολή τῶν ἑπτὰ ἐπιστολῶν πρὸς τίς ἑπτὰ Ἐκκλησίες τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

Μέ τίς ἑπτὰ αὐτές ἐπιστολές, εἴχαμε τὴν ἀποκάλυψη τοῦ παρόντος, τοῦ «ἅ εἰσι»¹, ἐκείνων ποὺ ὑπάρχουν, ὅπως εἰδοποίησε ὁ Κύριος, χωρὶς ὅμως αὐτό νά ἀποκλείει τὴν ἀποκάλυψη τῆς ἐσωτερικῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας, ὡς πτυχές τῆς Ἐκκλησίας, σέ ὅλη τὴν πορεία της μέσα στὴν Ἱστορία.

Ὅσο ὅμως θά προχωρεῖ ἡ πορεία τῆς Ἐκκλησίας μέσα στοὺς αἰῶνες καὶ θά πλησιάζει πρὸς τὸ τέλος της—πού τὸ τέλος αὐτῆς τῆς πορείας συμπίπτει μέ τὸ τέλος τῆς Ἱστορίας—, τόσο θά πυκνώνονται οἱ πειρασμοὶ καὶ

1. Ἀποκ. 1, 19.

οί δυσκολίες τῆς Ἐκκλησίας, μέ ἀποκορύφωση τήν παρουσία τοῦ Ἀντιχρίστου.

Ἔτσι, ἡ Ἐκκλησία ἀποδύεται σέ ἀγῶνες, πού περιγράφονται μεταξύ τοῦ 4ου κεφαλαίου, χωρίο 1, καί τοῦ 19ου, χωρίο 10. Μέσα σ' αὐτόν τόν χῶρο, ἀπό τό 4ο κεφάλαιο ἕως τό 19ο, περιγράφονται «ἃ δεῖ γενέσθαι», ἐκεῖνα πού πρόκειται νά γίνουν.

Μή ξεχνᾶτε δέ ὅτι ἐμεῖς ἀπέχουμε πολύ ἀπό ἐκεῖνα τά «ἃ εἰσι», ἐκεῖνα πού ὑπῆρχαν τότε, στήν ἐποχή τοῦ Ἰωάννου· μέχρι σήμερα ἔχουν περάσει δυό χιλιάδες χρόνια. Μή ξεχνᾶτε ὅτι βρισκόμαστε ὅχι ἀπλῶς μέσα σ' ἐκεῖνο τό «ἃ δεῖ γενέσθαι», ἀλλά ἴσως καί στά πρόθυρα... πιθανῶς καί στό τέλος αὐτῆς τῆς πορείας!²

Ὁ σκοπός λοιπόν τῆς ἐκθέσεως αὐτῶν τῶν μελλοντικῶν ἀγώνων τῆς Ἐκκλησίας εἶναι νά προετοιμάσει ἡ Ἐκκλησία τοὺς πιστοὺς στό νά ἀγωνισθοῦν, ἀλλά καί νά τοὺς παρηγορήσει καί νά τοὺς βοηθήσει νά μὴ σκανδαλισθοῦν καί νά μὴ κοσμικοποιηθοῦν. Διότι παρατηροῦμε ὅτι οἱ ἄνθρωποι σκανδαλίζονται πάρα πολύ εὐκόλα ὅταν δοῦν ὅτι τά πράγματα δέν πηγαίνουν καλά στὸν ἑαυτό τους, δηλαδή στήν Ἐκκλησία.

Κάποτε, ὅταν ἦμουν μικρός, εἶχα μιὰ ἀπορία πού μέ βασάνιζε. Ἄκουγα γιὰ τὸν Ἀντίχριστο, ἄκουγα γιὰ

2. Βλ. π. Ἀθανασίου Μυτιληναίου, *Ἡ Ἀποκάλυψις*, Τόμος Α', Ὁμιλία 2η, ἐκδ. Ἰ. Μ. Κομνηνείου, Στόμιον Λαρίσης 2023, σ. 71-72. Τὴν παραμονή τῆς ἐορτῆς τῶν πρωτοκορυφαίων Ἀποστόλων Πέτρου καί Παύλου, τό 2004, μετὰ τὸν Ἑσπερινό, ὁ Γέροντάς μας π. Ἀθανάσιος μιλοῦσε στοὺς παρευρισκομένους ἔξω στήν αὐλὴ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς. Κάποιος τὸν ρώτησε: *Γέροντα, μήπως εἴμαστε στὰ ἔσχατα*; Κι ἐκεῖνος ἀπάντησε: *Ὅχι, δέν εἴμαστε στὰ ἔσχατα· εἴμαστε στὰ ἔσχατα τῶν ἐσχάτων!*

τό τέλος τοῦ κόσμου, τήν Β΄ Παρουσία... ἸΑκουγα μά-
λιστα ἀπό ἀπλούς ἀνθρώπους ὅτι ὁ Ἀντίχριστος θά
σφραγίσει τούς δικούς του ἀνθρώπους καί λοιπά, καί
ὅτι ὅσοι ἔχουν τήν σφραγίδα τοῦ Ἀντιχρίστου δέν θά
μποῦν στή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Ὅλα αὐτά τά ἴκουγα
καί μοῦ δημιουργοῦσαν τήν ἐξῆς ἀπορία: *Μά, καλὰ...*
—θά τό πῶ ἀπλοελληνικά, ὅπως τό καταλάβαινα τότε—
τόσο χαζοί θά εἶναι οἱ Χριστιανοί γιά νά παραδοθοῦν
στόν Ἀντίχριστο; Ὅμως, ἀγαπητοί μου, ὅταν μεγάλω-
σα, κατάλαβα ὅτι δέν ἦταν τόσο ἀπλό τό πράγμα. Ἄν
θέλετε, στό βάθος εἶναι ἀπλό· ἀλλά ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι
τό κάναμε πολύ σύνθετο. Δηλαδή πῶς;

Ἀπό τήν στιγμή πού μέσα στή ζωή μας δέν ἔχουμε
σωστή τοποθέτηση, χριστιανική, καί τά βιώματά μας
δέν εἶναι χριστιανικά, καί δέν ἔχουμε πίστη καί ἀγάπη
μέχρι θανάτου στόν Ἰησοῦ Χριστό, εἶναι ἀναμενόμενο,
μέσα σέ μιά χαλαρωμένη ζωή πού ζοῦμε, ἐνῶ προχω-
ροῦμε, νά σκοντάψουμε ἄν τύχει κάτι στήν πορεία μας.
Καί *σκοντάφτω*, μέ ἄλλα λόγια, θά πεῖ σκανδαλίζομαι,
καί *σκανδαλίζομαι* θά πεῖ σταματῶ τήν πορεία· δηλαδή
προσκρούω κάπου, σ' ἓνα σκάνδαλο, σ' ἓνα ἐμπόδιο,
καί πέφτω. Δέν σηκώνομαι, ἀλλά μένω ἐκεῖ πεσμένος.
Ἔτσι, τώρα τό κατάλαβα πάρα πολύ καλὰ.

Κάθομαι καί βλέπω σήμερα τούς ἀνθρώπους καί
λέω: *Ἀνθρωπε, σύ ἄλφα, σύ βῆτα ἄνθρωπε, ἀδελφέ,*
πού βαπτίσθηκες, ξέρεις ὅτι ἐκεῖ πού πηγαίνεις εἶναι
μία προδορμική κατάσταση τοῦ Ἀντιχρίστου; Ξέρεις
ὅτι ὁ τρόπος μέ τόν ὁποῖο κινεῖσαι ἤδη παρασκευάζει
τόν δρόμο τοῦ Ἀντιχρίστου; Δέν σέ πιστεύουν ὅμως οἱ
ἄνθρωποι, δέν τό καταλαβαίνουν. Τώρα τό κατάλαβα

αὐτό· οἱ ἄνθρωποι ἀπιστοῦν.

Ἀλλά γι' αὐτό μᾶς προσφέρει ἡ Ἐκκλησία τό βιβλίο τῆς Ἀποκαλύψεως· γιά νά μᾶς φυλάξει ἀπό τήν κοσμικοποίηση. Διότι ἡ κοσμικοποίηση εἶναι ὁ καλύτερος τρόπος νά φθάσουμε στόν σκανδαλισμό. Ὅταν θά δοῦμε νά πέφτουν οἱ πολλοί, ὅταν θά δοῦμε τούς ἀνθρώπους νά εἶναι *περιφερόμενα ψυγεῖα* ἀπό πλευρᾶς πίστεως καί ἀγάπης,³ τότε ἴσως κι ἐμεῖς νά ἐγκαταλείψουμε τήν Ἐκκλησία, καί νά μὴν ἔχουμε πλέον τήν ἐλπίδα μας σ' αὐτήν.

Ἀλλά σᾶς εἶπα ὅτι ἡ ἀφετηρία τοῦ σκανδαλισμοῦ μας εἶναι ἡ κοσμικοποίησή μας· γι' αὐτό ἄς προσέχουμε πολύ! Μὴν ξεχνᾶμε δέ ὅτι, αὐτήν τή στιγμή, λίγο ἢ πολύ, ἢ τό καταλαβαίνουμε ἢ δέν τό καταλαβαίνουμε, ὅλοι εἴμαστε κοσμικοποιημένοι. Μὴν τό ξεχνᾶμε αὐτό. Ἔχουμε μέσα μας ἱκανό μέρος κόσμου στήν ὑπαρξή μας καί στή ζωή μας.⁴

Καί ἀρχίζει τό 4ο κεφάλαιο, τό καί κύριο μέρος ὅπως σᾶς εἶπα τοῦ ὅλου βιβλίου, μέ τά ἐξῆς λόγια:

«Μετὰ ταῦτα εἶδον, καὶ ἰδοὺ θύρα ἀνεφωγμένη ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ἡ φωνὴ ἡ πρώτη ἦν ἤκουσα ὡς σάλπιγγος λαλούσης μετ' ἐμοῦ, λέγων· ἀνάβα ὧδε καὶ δεῖ-

3. Βλ. *Ματθ.* 24, 12. Πρβλ. *Α΄ Κορ.* 13.

4. Μέ τή λέξη *κόσμος* ἐννοοῦνται οἱ ἄνθρωποι καί ὁ τρόπος ζωῆς τους ὅταν δέν ἔχουν ἀναγεννηθεῖ ἐν Χριστῷ, ἀλλά ἐπικρατεῖ σ' αὐτούς τό σαρκικό φρόνημα. Βλ. *Γέν.* 6, 3. *Α΄ Ἰωάν.* 5, 19. 2, 16. *Ἰωάν.* 14, 17. *Α΄ Κορ.* 2, 12. Ἀββᾶ Ἰσαάκ Σύρου, *Ἀσκητικά*, Λόγος Λ', ΕΠΕ 8B, 52, 54: «Κόσμος ἐστὶν ὄνομα περιεκτικὸν ἐπιτίπτον ἐπὶ τὰ εἰρημένα πάθη», «καὶ ὅτε θέλωμεν ὀνομάσαι ὀλικῶς τὰ πάθη, ὀνομάζομεν αὐτὰ κόσμον», «Καὶ ἵνα συντόμως εἶπω, ὁ κόσμος ἐστὶν ἡ διαγωγὴ ἡ σαρκικὴ καὶ τὸ φρόνημα τῆς σαρκός».

ξω σοι ἃ δεῖ γενέσθαι μετὰ ταῦτα.»⁵ Σᾶς τό μεταφράζω: Μετά ἀπό αὐτά εἶδα, καί νά, μία πόρτα ἀνοιγμένη στόν οὐρανό, καί ἡ φωνή ἡ πρώτη, πού ἤκουσα νά μιλάει μαζί μου σάν φωνή σάλπιγγας δυνατή, μοῦ εἶπε: Ἀνέβα ἐδῶ, καί θά σοῦ δείξω ἐκεῖνα τά ὅποια πρέπει νά γίνουν μετὰ ἀπό αὐτά.

Ποιά ὅμως εἶναι τά «μετὰ ταῦτα»;

Εἶναι αὐτά πού ἀκολουθοῦν μετὰ τήν πρώτη ὄπτασία, πού ὁ εὐαγγελιστής Ἰωάννης εἶχε δεῖ τόν δεδοξα-σμένο Ἰησοῦ νά τοῦ ὑπαγορεύει τήν καταγραφή τῶν ἑπτά ἐπιστολῶν πρός τίς ἑπτά ἀντίστοιχες Ἐκκλησίες τῆς Ἀνθυπατικῆς Ἀσίας⁶.

Πρέπει ὅμως νά ποῦμε ὅτι μ' αὐτό τό «μετὰ ταῦτα» δέν ἔχουμε κάποια διακοπή καί μετὰ κάτι καινούργιο, ἀλλά ἔχουμε μία ὀργανική συνέχεια τῶν πρώτων μέ τά δεύτερα, ἔστω κι ἂν τό σκηνικό ἀλλάζει. Ἡ ἀλλαγὴ τοῦ σκηνικοῦ, ὅπως θά δοῦμε, εἶναι ἓνα στοιχεῖο πάρα πολύ συχνό στό βιβλίο τῆς Ἀποκαλύψεως. Συνεχῶς τό σκηνικό ἀλλάζει. Παρουσιάζει μία εἰκόνα, μερικά γεγονότα αὐτῆς τῆς εἰκόνας, κλείνει ἡ εἰκόνα αὐτή, ἀνοίγει μιὰ ἄλλη.

Ὁ τρόπος δέ πού κλείνουν καί ἀνοίγουν οἱ εἰκόνες εἶναι, ἀπό φιλολογικῆς πλευρᾶς, ἀριστοτεχνικότατος. Ἐπὶ παραδείγματι, λέει ὅτι ἀνοίγει μιὰ σφραγίδα ὁ ἄγγελος, καί γίνεται ἐκεῖνο κι ἐκεῖνο κι ἐκεῖνο· κατόπιν ἀνοίγει δεύτερη σφραγίδα, καί οὕτω καθ' ἑξῆς. Ἔχουμε πολλές τέτοιες ἀλλαγές σκηνικῶν, εἶναι πολύ συνη-

5. Ἀποκ. 4, 1.

6. Στά ρωμαϊκά χρόνια δέν ὑπῆρχε ὁ ὅρος *Μικρά Ἀσία*, ἀλλά *Ἀνθυπατικὴ Ἀσία*, ἐπειδὴ διοικεῖτο ἀπὸ ἀνθύπατο (proconsul).

θισμένες, καί ἔρχονται νά μᾶς βοηθήσουν νά καταλάβουμε, ἀγαπητοί μου, πῶς ἀκριβῶς θά δοῦμε τά γεγονότα μέσα στήν Ἱστορία.

Ὅμως θέλω νά καταλάβετε ὅτι ὅταν ἔχουμε αὐτή τήν ἐναλλαγή τῶν σκηنيκῶν, δέν σημαίνει ὅτι ἔχουμε μία διακοπή, ἀλλά ὑπάρχει μία ὀργανική ἐνότητα, ὅπως ἀκριβῶς σέ μία θεατρική παράσταση, πού ἔχουμε κλείσιμο τῆς αὐλαίας καί ἄνοιγμα σέ μία καινούργια σκηνή, χωρίς νά σημαίνει ὅμως ὅτι ἔχουμε ἄλλο ἔργο. Ἔχουμε τό ἴδιο ἔργο, ἀλλά ἔχουμε ἀπλῶς μία ἄλλη σκηνή.

Ὅταν κανεῖς μελετᾶ τό ἱερό κείμενο ἀπό τό 4ο κεφάλαιο καί ἐξῆς, ἔχει τήν αἴσθηση τοῦ ἀνοιχτοῦ χώρου. Στά τρία πρῶτα κεφάλαια ὅμως ὁ Ἰωάννης ἀκούει τήν ὑπαγόρευση τῶν ἐπιστολῶν στό σπήλαιο τῆς Ἀποκαλύψεως στήν Πάτμο. Καί, ὅπως πολύ ὥραϊα εἰκονογραφεῖται, ὁ Ἰωάννης εἶναι κάπως σάν ξαπλωμένος ἀνάσκελα καί γυρίζει τό κεφάλι του πίσω νά δεῖ ποιός μιλάει, διότι ἄκουσε τήν φωνή καί στράφηκε πρὸς τά πίσω. Ἀντιλαμβάνεσθε λοιπόν ὅτι ὁ χῶρος ἐκεῖ εἶναι περιορισμένος, τό σκηνικό εἶναι κλειστό. Ἐδῶ, ὅπως διαβάζουμε, ἀπό τό 4ο κεφάλαιο καί πέρα, ἔχουμε τήν αἴσθηση ὅτι βρισκόμαστε σέ ἕναν ἀνοιχτό χῶρο, ὅτι βρισκόμαστε ἄλλοτε στή γῆ, ἄλλοτε στόν οὐρανό καί ἄλλοτε μεταξύ γῆς καί οὐρανοῦ. Ὅλα αὐτά διαδραματίζονται ἀλλεπάλληλα κατά ἕναν θαυμάσιο καί μεγαλοπρεπή τρόπο.

«Μετὰ ταῦτα εἶδον, καὶ ἰδοὺ...» Μέ τό «ἰδοὺ» ὁ ἱερός ὀπτασιαστής, ὁ ἅγιος Ἰωάννης, εἰσάγεται μέσα σ' αὐτό τό καινούργιο σκηνικό.

«Καὶ ἰδοὺ θύρα ἀνεφγμένη ἐν τῷ οὐρανῷ»· καὶ νά, μιά πόρτα ἀνοιγμένη στὸν οὐρανό.

Μεγαλειώδης εἰκόνα αὐτή, ἀγαπητοί μου... ἀληθινά μεγαλειώδης εἰκόνα! Ἐνα ἄνοιγμα στὸν οὐρανό!

Τί νά σημαίνει αὐτό τό ἄνοιγμα στὸν οὐρανό;

Ὅπως λέει ὁ ἅγιος Ἀνδρέας Καισαρείας, «*ἡ περι-αίρεσις τῆς θύρας τῶν κρυπτῶν τοῦ Πνεύματος μυστηρίων σημαίνει τὴν δήλωσιν*»⁷. Δηλαδή, ἡ ἀφαίρεση τῆς θύρας σημαίνει τὴν φανέρωση τῶν κρυπτῶν μυστηρίων τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· ὅτι τώρα θά δεῖ ὁ Ἰωάννης νά τοῦ φανερώνεται ἐκεῖνα πού δέν ἔβλεπε μέχρι τότε. Αὐτό θά πεῖ ἀποκάλυψη μυστηρίων Θεοῦ· ὅτι ἀνοίγει μία πόρτα στὸν οὐρανό.⁸

Ὁ οὐρανός εἶναι ὁ συμβατικός τόπος τοῦ θρόνου τοῦ Θεοῦ.⁹ Συμβατικός τόπος. Ὁ Θεός βέβαια εἶναι παντοῦ. Ἀλλά λέμε ὅτι ὁ Θεός εἶναι στὸν οὐρανό· συμβατικά. Ὅπως λέμε καί ὅτι ὁ Ἄδης εἶναι μέσα στή γῆ. Ἔτσι πίστευαν παλαιά, στήν Παλαιά Διαθήκη. Γι' αὐτό καί ὑπάρχει ἡ ἔκφραση ὅτι ὁ Χριστός κατέβηκε εἰς τὴν καρδίαν τῆς γῆς.¹⁰ Συμβατικό εἶναι αὐτό. Ὁ Θεός εἶναι πανταχοῦ παρὼν.

Δέν ξέρουμε τίποτα! Εἴμαστε σάν χαμένοι, ἀγαπητοί μου, μέσα στό σύμπαν. Σάν χαμένοι, πιστέψτε με! Ἐάν δέν ἄνοιγαν κάτι τέτοιες πόρτες στὸν οὐρανό νά ἀποκαλύψουν κάποια μυστήρια, δέν ξέρω τί θά μπο-

7. PG 106, 253A.

8. «Οὕτως ὥφθη τῷ εὐαγγελιστῇ, ὡς ἂν διὰ θύρας ἀνεφγμένης τὰ ἔνδον ἐπάναγκες καθορᾶσθαι.» (Αῤέθας, σ. 565D)

9. Βλ. Ἦσ. 66, 1. Ψαλμ. 10, 4. 88, 30· 45. 102, 19. κ.ά.

10. Βλ. Ματθ. 12, 40.

ρούσαμε νά ξέρουμε. Τίποτα, τίποτα, μά τίποτα δέν θά μπορούσαμε νά ξέρουμε! Μάταια ἀγωνιζόμαστε νά μάθουμε κάτι· ἀλλά τίποτα· εἴμαστε χαμένοι μέσα στό σύμπαν.

Ἔτσι, ὁ οὐρανός, αὐτός ὁ συμβατικός τόπος τοῦ θρόνου τοῦ Θεοῦ, ἔκλεισε. Καί ἔκλεισε τότε μέ τούς πρωτοπλάστους, διότι ἀμάρτησαν ἀπέναντι στον Θεό· ἐνῶ πρῶτα ἐπικοινωνοῦσαν μαζί Του. Τώρα ὁμοῦς ὁ οὐρανός ἔκλεισε. Κοιτάξτε πῶς ἔκλεισε.

Ὑπάρχει μία ὠραία εἰκόνα ἐκεῖ στό βιβλίο τῆς Γενέσεως. Ἐκδιώχθηκαν ἀπό τόν παράδεισο οἱ πρωτόπλαστοι καί ἔκλεισε ἡ θύρα, καί τάχθηκαν τά Χερουβείμ νά φυλάγουν τήν εἴσοδο μέ τήν *φλογίνην ρομφαίαν τήν περιστρεφόμενην*.¹¹ Δηλαδή τί ἀκριβῶς σημαίνει; Ὅλο αὐτό πού σᾶς εἶπα. Σημαίνει ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἔχασε πλέον τήν ἐπαφή του μέ τόν οὐρανό, ἔκλεισε ἡ πόρτα.¹² Τώρα ὁμοῦς ἀνοίγει αὐτή ἡ πόρτα πού ἔκλεισε στους πρωτοπλάστους.

Ἔτσι, ὁ οὐρανός, πού ἔκλεισε μέ τούς πρωτοπλάστους, ἔμεινε μυστηριώδης. Ὁ ἀληθινός Θεός λησμονήθηκε. Οἱ ἄνθρωποι, βλέποντας ἀπό τόν οὐρανό καί κάτω, ἄρχισαν πλέον νά λατρεύουν μόνο ὅ,τι ἔβλεπαν,

11. Βλ. Γέν. 3, 24.

12. Βλ. π. Ἀθανασίου Μυτιληναίου, *Ἡ Γένεσις*, Τόμος ΣΤ΄, Μάθημα 71ο, ἐκδ. Ἱερῶς Μονῆς Κομνηνείου, Στόμιον Λαρίσης 2022. Λέει ἐπ' αὐτοῦ ὁ ἱερός Χρυσόστομος: «*Οὐχ ἀπλῶς δὲ προσέθηκε, Τὴν στρεφόμενην, ἀλλ' ἵνα διδάξῃ ἡμᾶς ὅτι πᾶσα ὁδὸς αὐτῷ ἀποτετεῖχιστο, τῆς ῥομφαίας ἐκείνης διὰ τοῦ στρέφεσθαι, πάσας τὰς ἐκεῖ φερούσας ὁδοὺς ἀποφραττούσης, καὶ διηνεκῇ τὸν φόβον αὐτῷ καὶ τὴν ὑπόμνησιν παρέχειν δυναμένης.*» (Ὁμιλία εἰς τὴν Γένεσιν, ΙΗ΄, γ΄, PG 53, 152-153).

δηλαδή τήν κτίση. Ἡ ἀνθρώπινη ὑπαρξη ἀγνοήθηκε, καθὼς καὶ ὁ προορισμός της. Ἡ ἀνθρώπινη ὑπαρξη ἔμεινε ἓνα μυστήριον· *τί εἶναι ἄνθρωπος*;

Θυμηθεῖτε τοὺς Ἑλληνες φιλοσόφους, πού εἶναι οἱ σημαντικότεροι στά θέματα αὐτά τῆς παγκόσμιας θά λέγαμε φιλολογίας καί φιλοσοφίας, νά δεῖτε πῶς βλέπουν τόν ἄνθρωπον. Τί εἶναι ὁ ἄνθρωπος, αὐτή ἡ μυστηριώδης ὑπαρξη; Ὁ ἓνας λέει τοῦτο, ὁ ἄλλος λέει ἐκεῖνο, γιατί ἀκριβῶς ἔκλεισε ὁ οὐρανός γιά νά μᾶς ἀποκαλύψει τί εἶναι ὁ Θεός, τί εἶναι ὁ ἄνθρωπος, τί εἶναι οἱ σχέσεις τοῦ ἀνθρώπου μέ τόν Θεό, καί λοιπά.

Ἔτσι, ὁ ἄνθρωπος, ἀγαπητοί μου, ἐπιθύμησε σφοδρά νά διακρίνει, νά διαβλέψει κάτι, μέσα ἀπό αὐτόν τόν κατάκλειστο οὐρανό. Κάτι! Αὐτό τό *κάτι*, πού μπόρεσε νά δεῖ σάν μία σπιθούλα, σάν ἀπό μιά χαρμαδίτσα, κάπως κάτι νά ἀντιληφθεῖ, αὐτό τό λέμε *ἔλλαμψη* τῆς ἀνθρώπινης διανοίας· καί στεκόμαστε ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι μπροστά της μέ τό στόμα ἀνοιχτό. Ἔτσι θαυμάζουμε ἓναν Πλάτωνα, ἔτσι θαυμάζουμε ἓναν Ἀριστοτέλη, ἔτσι θαυμάζουμε κάποιους μεγάλους φιλοσόφους, Ἑλληνες καί μή, διότι ὑπῆρξε κάποια σπιθίτσα, κάποια ἔλλαμψη, καί κατάφεραν νά διεισδύσουν μέσα ἀπό τό βαρὺ κατάκλειστο καταπέτασμα τοῦ οὐρανοῦ καί κάτι νά δοῦν.¹³

13. Παρ' ὅλο τόν σκοτασμό πού ὑπέστη ὁ ἄνθρωπος μετά τήν πώση του, κάποιοι ἀρχαῖοι φιλόσοφοι, κυρίως αὐτοί πού ζοῦσαν μέ ἐγκράτεια καί φρόνηση, μπόρεσαν νά δοῦν κάτι, δυνάμει καί τοῦ *κατ' εἰκόνα Θεοῦ*, πού τοὺς ἐπέτρεπε μιά στοιχειώδης ἐπικοινωνία μέ τόν Θεό. Βλ. ἁγ. Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, *Β' Ἑκατοντάδα φυσικῶν κεφαλαίων περὶ καθάρσεως τοῦ νοῦ, Φιλοκαλία τῶν Ἱερῶν*

Αυτό όμως τό ἔβλεπαν μέσα ἀπό ἕναν κυρτό ἢ κοῖλο φακό· δηλαδή τό ἔβλεπαν ὄχι ὅπως θά βλέπαμε ἀπευθείας ἕνα ἀντικείμενο, ἀλλά παραμορφωμένο.¹⁴ Ρίξτε μιά ματιά σέ ἕναν κοῖλο ἢ κυρτό καθρέφτη, νά δεῖτε πόσο θά σᾶς παραμορφώσει τό πρόσωπο. Καί θά δεῖτε μέν ἕνα πρόσωπο, ἀλλά δέν θά εἶναι αὐτό τό πραγματικό, τό δικό σας.

Ἔτσι οἱ ἄνθρωποι μίλησαν γιά *ψυχή*, ἀλλά δέν ἤξεραν τί πράγμα εἶναι. Δέν ἤξεραν, δέν μπορούσαν νά ξέρουν πιό πολλά. Δηλαδή εἶδαν τό ἀνθρώπινο πρόσωπο, ἀλλά παραμορφωμένο. Κι ἔτσι μίλησαν γιά *μετενσάρκωση*, μίλησαν γιά *θάνατο τῆς ψυχῆς*, μίλησαν γιά *λογική* καί *πνευματική ψυχή*, κάνοντας ἕναν διαχωρισμό, δηλαδή *ζωική* καί *πνευματική ψυχή*, καί ἄλλα πολλά· *πλάνες* δηλαδή... *πλάνες*!

Νηπικῶν, Τόμος Δ΄, 51, μτφρ. Ἀντώνιος Γαλίτης, ἐκδ. *Περιβόλι τῆς Παναγίας*, Θεσσαλονίκη 1987, σ. 93: *Θεωρῶ μακάριο γιά τήν καλή ἀλλοίωση καί ἀνάβασή του ἐκεῖνον πού μέ τήν πρακτική φιλοσοφία ὑπερπήδησε τό τεῖχος τῆς ἐμπαθέστατης ἔξεως, καί ἀπό ἐκεῖ, μέ τά φτερά τῆς ἀπαθείας, τά ἐπαργυρωμένα μέ τήν γνώση, ὑψώθηκε στόν νοητό ἀέρα τῆς θεωρίας τῶν ὄντων...*

14. Αὕτη ἡ μερική ὀρθή γνώση τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ εἶναι ἔμμεση ἀποκάλυψη τοῦ Θεοῦ σέ ὅσους ἀναζήτησαν τήν ἀλήθεια πρὸ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Ἰουστίνος ὁ φιλόσοφος καί μάρτυς τήν ἀποκάλεσε *σπερματικό λόγο* («*Παρά πᾶσι σπέρματα ἀληθείας δοκεῖ εἶναι*», *Ἀπολογία Α΄*, PG 6, 396B). Ἔτσι, πολλοί ἀρχαῖοι φιλόσοφοι ἀντελήφθησαν τίς κακοδοξίες τῆς εἰδωλολατρίας, καί μίλησαν γιά ἕναν θεό ἀγαθό, πάνσοφο καί παντοδύναμο, καί ἐξησαν σύμφωνα μέ τήν χριστιανική διδασκαλία, χωρίς ὥστόσο νά τήν γνωρίζουν. Τέτοιοι ὑπῆρξαν ὁ Ἡράκλειτος, ὁ Αἰσχύλος, ὁ Πλάτων, ὁ Σωκράτης, ὁ Εὐριπίδης καί ἄλλοι, πού διατύπωσαν μεγάλες χριστιανικές ἀλήθειες, παρὰ τό σκοτεινό εἰδωλολατρικό περιβάλλον τῆς ἐποχῆς τους.

Βλέπετε; Τόν οὐρανό ἔπρεπε νά τόν ἀνοίξει πάλι ὁ Θεός, γιά νά μπορέσει νά ἀποκαλύψει τά μυστικά του στόν ἄνθρωπο, καί νά τά γνωρίσει ὁ ἄνθρωπος πλέον ἀπευθείας.

Νά πῶς τό λέει αὐτό ἡ Ἁγία Γραφή: «οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανὸν εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς»¹⁵. Κανένας δέν ἀνέβηκε στόν οὐρανό, παρὰ μόνον ἐκεῖνος πού κατέβηκε ἀπό τόν οὐρανό.

Αὐτή ἡ φράση τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου εἶναι ἀκριβῶς ὅ,τι σᾶς λέω τόση ὥρα γιά τόν κατάκλειστο οὐρανό. Ἀφοῦ δέν ἀνέβηκε κανένας, πῶς μπορεῖ νά γνωρίζει τί εἶναι στόν οὐρανό; Εἶναι αὐτό πού κατὰ λαϊκή ἔκφραση λένε οἱ ἄνθρωποι: *Καί ποιός πῆγε στόν Ἄδη; Ποιός πῆγε στήν Κόλαση; Ποιός πῆγε στόν Παράδεισο;*

Θά μπορούσαμε νά ἀπαντήσουμε σ' αὐτούς, πού τό λένε μέ ἱκανή δόση ἀπιστίας: *Ναί, δέν πῆγα ἐγώ· ἀλλά πῆγε ὁ Χριστός. Ἐγώ δέν ἀνέβηκα στόν οὐρανό· κατέβηκε ὅμως ὁ Χριστός ἀπό τόν οὐρανό. Δέν τόν πιστεύεις, ἀδελφέ μου, τόν Χριστό; τότε ὁ οὐρανός θά μείνει κατάκλειστος γιά σένα, ἀπλούστατα διότι αὐτή ἡ θύρα πού ἄνοιξε ἐπάνω στόν οὐρανό εἶναι αὐτός ὁ ἴδιος Υἱός τοῦ Θεοῦ πού ἐνανθρώπησε.*¹⁶

Ὁ ἴδιος ὁ Κύριος εἶπε: «ἐγώ εἰμι ἡ θύρα»¹⁷. Ποιά θύρα; Νά, αὐτή ἡ θύρα πού τώρα τήν βλέπει ἀνοιχτή ὁ Ἰωάννης ὁ Εὐαγγελιστής στόν οὐρανό. Αὐτή εἶναι ἡ θύρα. Καί αὐτή ἡ θύρα, σᾶς ξαναλέω, εἶναι ὁ Χριστός.

15. Ἰωάν. 3, 13.

16. Βλ. Ἐφεσ. 4, 10.

17. Ἰωάν. 10, 7· 9.

Χωρίς τή θύρα-Χριστός εἶναι ἀδύνατο νά μάθουμε τί εἶναι ὁ Θεός, τί εἶναι ὁ ἄνθρωπος καί ποιά εἶναι ἡ σχέση μεταξύ τοῦ ἀνθρώπου καί τοῦ Θεοῦ· ἓνα βαθύ, βαθύτατο σκοτάδι. Τά μεγάλα προβλήματα πού ἀπασχόλησαν τούς ἄνθρώπους, θά τούς ἀπασχολοῦν πάντοτε, χωρίς λύση καί χωρίς τελειωμό.

Κάθομαι καί βλέπω καινούργιες ἐκδόσεις φιλοσόφων, μέ τήν ἀράδα καί μέ τή σέσουλα! Εὐρωπαῖοι φιλόσοφοι, Ἀμερικανοί φιλόσοφοι... καί τῆς Ἀνατολῆς, κυρίως ὅμως τῆς Εὐρώπης καί τῆς Ἀμερικῆς, γράφουν καινούργια βιβλία, καινούργιες θεωρίες, προσπαθοῦν! Φτωχοί, ταλαίπωροι φιλόσοφοι, ἡ πόρτα ἄνοιξε! Ἀλλά ἐπειδή δέν δέχεσθε τόν Ἰησοῦ Χριστό, πού εἶναι ἡ θύρα, γι' αὐτόν τόν λόγο βλέπετε κατάκλειστο τόν οὐρανό καί δέν ξέρετε τίποτα· ζεῖτε καί ὑπάρχετε μέσα στίς πλάνες.

Τό λέω, ὥστε ἂν ὑπάρχουν ἐδῶ ἄνθρωποι διανοούμενοι, νέοι, πού θά ἤθελαν νά ξεδιψάσουν διαβάζοντας αὐτούς τούς φιλοσόφους, τούς συνιστῶ νά μὴν τούς διαβάζουν καθόλου! ἀνοηταίνουν, μωρολογοῦν! Μετά Χριστόν φιλοσοφία; Μετά Χριστόν ἡ φιλοσοφία εἶναι ἄχρηστη! Ὅποιος θέλει ἅς μέ κατηγορήσει. Τί νά τήν κάνω; Πρὸ Χριστοῦ ἡ φιλοσοφία, μάλιστα, γιατί ἤταν μιά προσπάθεια, ὅπως σᾶς εἶπα, νά τρυπήσω αὐτό τό βαρύ, τό ἀδιαπέραστο τεῖχος τοῦ οὐρανοῦ, κάτι νά γνωρίσω. Μετά Χριστόν ὅμως, τώρα πού ἄνοιξε ὁ οὐρανός, θά πηγαίνω, ὅπως λέει ὁ ἀπόστολος Παῦλος, στά «στοιχεῖα τοῦ κόσμου τούτου»¹⁸ νά μαθαίνω ἀπό

18. Γαλ. 4, 3. Κολ. 2, 9.

ἐκεῖ τί καί πῶς; Μά εἶναι ἀνόητο!

Τό νά θεολογῶ, ἢ ἂν θέλετε –κάνω κατάχρηση τοῦ ὄρου– τό νά φιλοσοφῶ πάνω στό δεδομένο ὑλικό, δηλαδή πάνω στόν λόγο τοῦ Θεοῦ, τό καταλαβαίνω. Ἀλλά γιατί νά κάνω κατάχρηση τοῦ ὄρου; θά πῶ τόν σωστό ὄρο· νά θεολογῶ. Τό νά θεολογῶ ἐπάνω στό κατατεθειμένο ὑλικό, τήν Ἁγία Γραφή, μάλιστα· ἀλλά τό νά τρέχω σέ *συντετριμμένα φρέατα*¹⁹, σέ χαλασμένα πηγάδια νά πιῶ νερό, γιατί νά τό κάνω; γιά ποιόν λόγο;

Ὁ Χριστός λοιπόν εἶναι ἡ θύρα.

Καί εἶναι χαρακτηριστικό ὅτι ὁ Ἰησοῦς, κατά τήν βάπτισή του ἀπό τόν ἅγιο Ἰωάννη τόν Βαπτιστή, ὅπως μᾶς λέει ὁ εὐαγγελιστής Μάρκος –χρησιμοποιῶ τόν Μάρκο γιατί ἔχει ἓνα ἰσχυρό ρῆμα– «εἶδε σχιζομένους τοὺς οὐρανοὺς»²⁰, ἐνῶ ὁ Ματθαῖος λέει «ἀνεώχθησαν αὐτῶ οἱ οὐρανοί»²¹. Τό ρῆμα *σχίζω* εἶναι πολύ δυνατό. Γιά παράδειγμα, ἔχω ἓναν φάκελο. Τόν ἀνοίγω θά πεῖ ὅτι κάνω μιά προσπάθεια νά τόν ξεκολλήσω, νά τόν ἀνοίξω μέ προσοχή. Τόν *σχίζω* θά πεῖ ὅτι δέν ἔχω ὑπομονή, καί, χράτς, τραβάω μία, καί βγάζω μέσα ἀπό τόν φάκελλο τό γράμμα. Ὅταν λέει λοιπόν ὁ Μάρκος πῶς ὁ Ἰησοῦς «εἶδε σχιζομένους τοὺς οὐρανοὺς», δείχνει μία βίαιη πράξη πάνω στόν οὐρανό. Λοιπόν, «εἶδε σχιζομένους τοὺς οὐρανοὺς καὶ τὸ Πνεῦμα ὡς περισσεύον καταβαῖνον ἐπ' αὐτόν».

Τί σημαίνει ὅλη αὕτη ἡ θέση;

Σημαίνει ὅτι ἀνοιξε ὁ οὐρανός! Μπορῶ λοιπόν νά

19. Βλ. *Ἰερ.* 2, 13. *Παρ.* 23, 27.

20. *Μάρκ.* 1, 10.

21. *Ματθ.* 3, 16.

δῶ μέσα ἀπό τούς «*σχιζομένους οὐρανούς*» τὰ μυστήρια τοῦ οὐρανοῦ· μά καί τὰ μυστήρια τῆς γῆς, διότι ἂν δέν μοῦ μιλήσει κάποιος γιά τὰ μυστήρια τῆς γῆς, δέν μπορῶ νά ξέρω.

Προσέξτε ὅμως· οἱ οὐρανοί ἀνοίχθηκαν μόνο στόν Ἰησοῦ καί διά τοῦ Ἰησοῦ. Κανείς ἄλλος βαπτιζόμενος δέν στάθηκε ποτέ ἄξιος νά ἀνοιχθοῦν γιά λογαριασμό του οἱ οὐρανοί. Ποτέ! Στόν Ἰησοῦ λοιπόν ἀνοίχθηκαν. Ἀλλά ἀνοίχθηκαν καί διά τοῦ Ἰησοῦ. Γιατί; Διότι ὁ Θεός Λόγος ἐνανθρώπησε. Τό Πνεῦμα δέν θά ἐρχόταν, ἐάν ὁ Λόγος δέν εἶχε ἐνανθρωπήσει.

Ἀκοῦστε πῶς τό λέει ὁ ἴδιος ὁ Κύριος: *Ἐγώ κατέβηκα στή γῇ. Πρέπει ὅμως τώρα νά ἀνοίξω δρόμο νά ἀνεβεῖτε ἐσεῖς μαζί μου στόν οὐρανό. Ἐάν ἐγώ δέν ἀπέλθω, ὁ Παράκλητος δέν θά κατέλθει. Πρέπει λοιπόν ἐγώ νά ἀπέλθω, μέ τήν θεωμένη ἀνθρώπινη φύση μου, πού τήν πῆρα ἀπό τή δική σας φθαρμένη φύση καί τή θέωσα. Πρέπει τώρα νά ἀνεβεῖ αὐτή ἡ θεωμένη φύση στόν οὐρανό, νά ἀνοίξω δηλαδή τόν δρόμο, καί ἀπό αὐτόν τόν δρόμο νά κατέλθει τό Πνεῦμα τό Ἅγιο, ἡ Πεντηκοστή.*²² Γι' αὐτό εἶπε ὁ Κύριος *σᾶς συμφέρει ἐγώ νά ἀπέλθω*. Αὐτό σημαίνει· ἀνοιξε ὁ οὐρανός.

Καί τό σπουδαῖο ἀκόμη, ἂν τό θέλετε, εἶναι ὅτι ἀπό τότε πού ἐνανθρώπησε ὁ Θεός Λόγος, ὁ οὐρανός μένει πλέον ἀνοιχτός γιά ὅποιον θέλει νά ἀνέλθει. Γι' αὐτό μᾶς κάνει ἐντύπωση ἐδῶ ὁ Εὐαγγελιστής, πού λέει «*καί ἰδού εἶδον θύραν ἀνεωγμένην*». Δέν λέει ἀπλῶς ὅτι ἡ θύρα ἀνοίχθηκε γιά μιὰ στιγμή καί ἔκλεισε,

22. Ἰωάν. 16, 7.

ἀλλά ὅτι παραμένει ἀνοιχτή· «ἀνεωγμένη» θά πεῖ ἔχει ἀνοιχθεῖ, καί παραμένει πάντα ἀνοιχτή.

Ἔτσι, νά τό μάθουμε γιά μιά ἀκόμη φορά ὅτι δέν μπορεῖ ὁ ἄνθρωπος νά εἰσέλθει στόν οὐρανό, παρὰ μόνο διά τῆς θύρας-Χριστός. Μόνο ἂν περάσουμε ἀπό τή θύρα-Χριστός, τότε μπαίνουμε στή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Δηλαδή, μέ τόν Χριστό μπαίνουμε στή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ· διά τοῦ Χριστοῦ καί μέ τόν Χριστό, μέ τήν βοήθειά του· καί ἐκεῖ τό τέρμα εἶναι πάλι ὁ Χριστός. Τό καταλάβετε; Μέ τόν Χριστό, διά τοῦ Χριστοῦ καί πρὸς τόν Χριστό. Ὅλα αὐτά, καί τά τρία, ἀφοροῦν σέ ἓνα πρόσωπο· τόν Ἰησοῦ Χριστό.

Θυμηθεῖτε ἀκόμη κάτι. Ὅταν ὁ Χριστός πέθανε ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, τό καταπέτασμα τοῦ ναοῦ σχίσθηκε.²³ Τό καταπέτασμα τοῦ ναοῦ χώριζε τά ἅγια ἀπό τά ἅγια τῶν ἁγίων καί ἦταν τό σύμβολο διαχωρισμοῦ οὐρανοῦ καί γῆς. Στό ἔξω μέρος τοῦ ναοῦ, στά ἅγια, ἦταν μόνον οἱ ἱερεῖς, καί ὁ ἀρχιερεὺς. Στά ἐνδότερα, στά ἅγια τῶν ἁγίων, πού ἔμπαινε μόνο μιά φορά τόν χρόνο ὁ ἀρχιερεὺς, «οὐ χωρὶς αἵματος», δέν ἔμπαινε κανεὶς ἄνθρωπος, καί ἦταν τό σύμβολο τοῦ οὐρανοῦ, ἐνῶ τό ἔξω, ὁ κυρίως ναός, ἦταν τό σύμβολο τῆς γῆς.²⁴ Χωριζόταν ὁ οὐρανός ἀπό τή γῆ, δηλαδή τά ἅγια τῶν ἁγίων ἀπό τά ἅγια, μέ ἓνα καταπέτασμα, μέ μία κουρτίνα βαρεῖα.

Ὅταν ὁ Χριστός σταυρώθηκε καί ἐξέπνευσε πάνω στόν σταυρό, μέ τήν ἐκπνοή τοῦ Κυρίου ἐπὶ τοῦ σταυροῦ σχίσθηκε τό καταπέτασμα. Τί θά πεῖ αὐτό; Ἀνοιξε

23. Βλ. *Ματθ.* 27, 51. *Μάρκ.* 15, 38. *Λουκᾶ* 23, 45.

24. Βλ. *Ἐξοδ.* 30, 10. *Λευϊτ.* 16, 34. *Ἑβρ.* 9, 1-8.

ὁ οὐρανός. Τί καταπληκτικό! Μέ τόν θάνατο τοῦ Χριστοῦ ἀνοιξε ὁ οὐρανός! Τί εὐλογία! Καί ἀπό τότε ἔμεινε ἀνοιχτός! Σχίσθηκε ἡ κουρτίνα, ἔμεινε ἀνοιχτή, καί ἐνώθηκαν, στά σύμβολα, οὐρανός καί γῆ. Ἀλλά καί στήν πραγματικότητα τά διεστῶτα, αὐτά πού ἦταν χωρισμένα, τόν οὐρανό καί τήν γῆ, ὁ Χριστός τά ἔνωσε, καί τά ἔνωσε στήν ἀνθρώπινη φύση του.²⁵

«Καί ἡ φωνή ἡ πρώτη ἦν ἤκουσα –συνεχίζει ὁ Εὐαγγελιστής– ὡς σάλπιγγος λαλούσης μετ' ἐμοῦ, λέγων ...»²⁶. Καί ἡ φωνή ἡ πρώτη, πού ἤκουσα σάν σάλπιγγα νά μιλάει σ' ἐμένα, μοῦ ἔλεγε...

Ποιά εἶναι αὕτη ἡ «φωνή ἡ πρώτη»; Εἶναι ἡ φωνή τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ δεδοξασμένου, τοῦ ὑπεριστορικοῦ πλέον Ἰησοῦ Χριστοῦ, πού τοῦ ὑπαγόρευσε, κατὰ τήν πρώτη κλήση, τίς ἑπτὰ ἐπιστολές πρὸς τίς ἑπτὰ Ἐκκλησίαις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

Καί τήν πρώτη, καί τή δεύτερη φορὰ, ἡ φωνή πού ἀκούστηκε ἦταν ὡς φωνή σάλπιγγος. Γιατί; Λέει ὁ ἅγιος Ἀνδρέας: «διὰ τὸ μεγαλόφωνον»²⁷, γιατί ἦταν πολύ ἰσχυρή, πολύ δυνατή φωνή.

Καί τί παρήγγειλε ἡ φωνή αὕτη τοῦ Κυρίου;

«Ἀνάβα ὧδε καὶ δεῖξω σοι ἃ δεῖ γενέσθαι μετὰ

25. Πρβλ. «Ἦπλωσας τὰς παλάμας, καὶ ἦνωσας τὰ τὸ πρὶν διεστῶτα...» (Τροπάριο Γ' ὠδῆς Κανόνος Μ. Σαββάτου)

26. Ἀποκ. 4, 1. Ἐάν δέν πρόκειται περὶ ἐπιδράσεως τοῦ ἐβραϊκοῦ *letoi*, ὅπερ πολλάκις ἀποδίδεται ἀσυντάκτως ὑπὸ τῶν Ὁ' διὰ τοῦ "λέγων", ἔχομεν ἐνταῦθα σύνταξιν κατὰ τὸ νοούμενον, ὅτε ὑπὸ τὸ "λέγων" νοεῖται ὁ εἰρημένος ἄγγελος ἢ ὁ "υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου", τοῦ ὁποίου τήν φωνὴν ἤκουσεν ὁ προφήτης (Αποκ. 1, 10). (Μπρα-τοιώτης, σ. 117)

27. PG 106, 228· 253.

ταῦτα.»²⁸ Ἀνέβα ἐδῶ, καί θά σοῦ δείξω ἐκεῖνα πού πρόκειται νά γίνουν μετὰ ἀπό αὐτά.²⁹

Ποῦ θά ἀνέβαινε ὁμοῦς ὁ Ἰωάννης; Εἶναι στή γῆ, εἶναι στήν Πάτμο ὁ Ἰωάννης· εἶναι στό σπήλαιο τῆς Ἀποκαλύψεως, ἡμέρα Κυριακή. Ποῦ θά ἀνέβαινε;

Ὅπως λέει ὁ ἅγιος Ἀνδρέας Καισαρείας, ἡ ἀνάβαση σημαίνει «τὸ τῶν γηίνων τελείως ἀποστήναι καὶ ἐν οὐρανῷ γενέσθαι τὴν διάνοιαν τοῦ ἀκούοντος»³⁰, τό νά ἀπομακρυνθεῖ τελείως ἀπό τὰ γήινα, καί ὁ νοῦς αὐτοῦ πού ἀκούει νά βρεθεῖ στά οὐράνια.

Ὁ τρόπος δέ αὐτός τῆς ἀναβάσεως ἀναφέρεται εὐθύς πρὸς κάτω, ὅπως θά δοῦμε. Πάντως τώρα πλέον ὁ Ἰωάννης θά ἔβλεπε ἐκεῖνα πού θά γίνονταν στό μέλλον καί πού ἡ μυστηριώδης θεά τους ἀρχίζει ἀπό τό 6ο κεφάλαιο τῆς Ἀποκαλύψεως· διότι καί τὰ δύο αὐτά κεφάλαια πού ἔχουμε, τό 4ο καί τό 5ο, καί αὐτά ἐπίσης ἀποτελοῦν μία ἐπὶ μέρους εἰσαγωγή τοῦ ὅλου βιβλίου στό μέρος τῶν ἀποκαλύψεων.

«Καὶ εὐθέως ἐγενόμην ἐν πνεύματι»³¹ λέει ὁ ἅγιος Ἰωάννης. Νά ὁ τρόπος.

Τί σημαίνει «καὶ εὐθέως ἐγενόμην ἐν πνεύματι»;

Εἶναι ἡ πνευματικὴ ἀνάβαση, εἶναι ἡ ἔκσταση, εἶναι ἡ ὁραγὴ τοῦ νοῦ. Αὐτό σημαίνει τό «ἐγενόμην ἐν

28. Ἀποκ. 4, 1.

29. Τό «δεῖ» εἶναι προτιμότερο νά τό ἐρμηνεύσουμε ὅχι «πρέπει», ἀλλὰ «πρόκειται»· τοῦτο εἶναι ἀκριβέστερο. (Βασιλειάδης, σ. 173)

30. PG 106, 253. Πρβλ. Ἀρέθα, PG 106, 565D: «Οὐ τόπω τοῦτο φάσκουσα (ἡ φωνή) τὸ ἀνελθεῖν, ἀλλὰ διάνοιαν μετεωρίσαι ἀπὸ τῶν περιπεζίων καὶ ἀνθρωπίνων».

31. Ἀποκ. 4, 2.

πνεύματι». ³²

«Καὶ ἰδοὺ θρόνος ἔκειτο ἐν τῷ οὐρανῷ.»

«Καὶ ἰδοὺ...» Κάνουν ἐντύπωση αὐτά τὰ «ἰδοὺ», πού εἰσάγονται στὴν ἀρχὴ κάθε φορὰ πού ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης περιγράφει μία εἰκόνα. Εἶναι σὰν αὐτό πού συμβαίνει ὅταν κάποτε πᾶμε μαζί μ' ἓνα παιδάκι σ' ἓναν τόπο μέ παράξενα πράγματα, περιέργα, θαυμαστά, καὶ αὐτό φωνάζει: *Μαμά, κοίταξε ἐδῶ! Μαμά, κοίταξε ἐκεῖ! Κοίταξε κι ἐκεῖ! Νά, νά, νά!* Τό κάνουν καὶ μεγάλοι αὐτό. Αὐτό σημαίνει τό «ἰδοὺ». Εἶναι μία διαρκὴς ἐκπληξη τοῦ Ἰωάννου γιὰ ὅ,τι βλέπει, καὶ λέει συνεχῶς «Καὶ ἰδοὺ... ἰδοὺ...». *Καὶ νά! Νά, νά, νά! Εἶδα αὐτό! καὶ μετὰ Εἶδα ἐκεῖνο! καὶ μετὰ Νά, εἶδα ἐκεῖνο!*

«Καὶ ἰδοὺ θρόνος ἔκειτο ἐν τῷ οὐρανῷ»· καὶ νά, στὸν οὐρανὸ ὑπῆρχε ἓνας θρόνος.

Τί σημαίνει ὁ θρόνος;

Εἶναι σύμβολο. Ἀλήθεια, κάθετα ὁ Θεὸς πάνω σέ κανέναν θρόνο; Γιὰ προσέξτε. Ἄς προσπαθήσουμε νά ἔχουμε μία ἀναγωγή, καὶ ἄς δοῦμε, πίσω ἀπὸ τὰ σύμβολα, τὴν πραγματικότητα. Ὁ θρόνος εἶναι τό σύμβολο τῆς δόξας, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀναπαύσεως.

Καὶ ἄς δοῦμε πρῶτα πῶς εἶναι τό σύμβολο τῆς δόξας.

Ὁ προφήτης Μιχαίας λέει τὰ ἐξῆς: «*Εἶδον Θεὸν Ἰσραὴλ καθήμενον ἐπὶ θρόνου αὐτοῦ, καὶ πᾶσα ἡ στρατιὰ τοῦ οὐρανοῦ εἰστήκει περὶ αὐτὸν ἐκ δεξιῶν*

32. «Καὶ ἐν πνεύματι ἀνελθόν, οὐ γὰρ σωματικῇ οὐδ' αἰσθητῇ γέγονεν ἡ ἄνοδος.» (Οἰκουμένιος, σ. 67). Βλ. π. Ἀθανασίου Μυτιληναίου, *Ἡ Ἀποκάλυψις*, Τόμος Α', Ὁμιλία 7η, ἐκδ. Ἱερ. Μονῆς Κομνηνείου, Στόμιον 2023, σ. 216 κ.έ.

αὐτοῦ καὶ ἐξ εὐωνύμων»³³. Ὅλοι οἱ ἄγγελοι ἦταν γύρω ἀπὸ τὸν θρόνο τοῦ Κυρίου τοῦ Ἰσραήλ.

Ὁ δὲ προφήτης Ἡσαΐας, σέ ἐκεῖνο τό περίφημο ὄραμά του, πού εἶναι γραμμένο στό 6ο κεφάλαιο τοῦ βιβλίου του, γράφει: «Εἶδον τὸν Κύριον καθήμενον ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ καὶ ἐπηρμένου –«ἐπηρμένου» θά πεῖ πάλι ὑψηλοῦ, ἀνυψωμένου· ὑψηλοῦ καὶ ἀνυψωμένου– καὶ πλήρης ὁ οἶκος τῆς δόξης αὐτοῦ.»³⁴.

Ὁ προφήτης βλέπει τό ὄραμα μέσα στόν ναό τοῦ Σολομῶντος. Καί ὅταν μετά τά Χερουβεὶμ ψάλλουν τό «ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος...», εἶναι τόσο ἰσχυρή ἡ φωνή τους, ὥστε τό ὑπέρθυρον μετακινεῖτο! Δηλαδή, φανταστεῖτε μία εἰκόνα, πού ἡ σκεπή τοῦ ναοῦ ἀνεβοκατεβαίνει, ταλαντώνεται, πάλλεται ἀπό τίς φωνές τῶν ἀγγέλων! Καί γέμισε, λέει, ὅλος ὁ ναός ἀπό καπνό θυμιάματος! Ὅλα αὐτά συμβολίζουν τή δόξα τοῦ Κυρίου.

Ὡστε λοιπόν ὁ θρόνος εἶναι τό σύμβολο τῆς δόξας τοῦ Θεοῦ.

Σᾶς εἶπα ὅμως ὅτι εἶναι καί τό σύμβολο τῆς ἀναπαύσεως. Τί εἶναι, παρακαλῶ, ἓνας θρόνος; Εἶναι μία καρέκλα. Βεβαίως, εἶναι πεποικιλμένη, ἐντυπωσιακή αὐτή ἡ καρέκλα, στολισμένη, μεγάλη, ψηλή... νά, ὅπως τό δεσποτικό. Τί εἶναι αὐτό στήν πραγματικότητα; Εἶναι μιά καρέκλα. Καρέκλα δέν εἶναι; ἓνα κάθισμα· κι ἐκεῖ κάθεται ἓνας ἄνθρωπος. Ἀλλά μοιάζει αὐτός ὁ θρόνος μέ τίς καρέκλες πού καθόμαστε; Ὅχι. Εἶναι ὅμως μία καρέκλα, δηλαδή ἓνα κάθισμα. Ἀλλά κάθονται

33. Γ' Βασ. 22, 19.

34. Ἠσ. 6, 1.

θά πεῖ ἀναπαύομαι. Λοιπόν, σημαίνει ὅτι ὁ Θεός κάθε-
ται, ἀναπαύεται. Ποῦ ἀναπαύεται ὁμως;

Ἀκοῦστε τί λέει ἐδῶ ὁ προφήτης Ἡσαΐας: «Κύριος
ὑψιστος ἐν ἁγίοις ἀναπανόμενος»³⁵.

Ἀγαπητοί μου, ὁ Θεός δέν ἔχει οὔτε πόδια, οὔτε
σῶμα νά πάει νά καθίσει σ' ἓνα σκαμνί, οὔτε κουράζε-
ται ὁ Θεός... εἶναι ἀνθρωπομορφικές αὐτές οἱ ἐκφρά-
σεις. Ὁ Θεός ἀναπαύεται ἐπάνω στοὺς ἁγίους!

Ὁ ἅγιος Ἀνδρέας ἐξηγεῖ: «δι' οὗ θρόνου δηλοῦ-
ται ἡ ἐν τοῖς ἁγίοις τοῦ Θεοῦ ἀνάπαυσις· αὐτοῖς γὰρ
ἐνθρονίζεται»³⁶. Μὲ αὐτόν τόν θρόνο δηλώνεται ἡ ἀνά-
παυση τοῦ Θεοῦ ἐπάνω στοὺς ἁγίους, γιατί ἐπάνω σ'
αὐτούς ἐνθρονίζεται ὁ Θεός.

Καί σέ μία λειτουργική εὐχή, στή θεία Λειτουργία,
λέμε: «ὁ ἐν ἁγίοις ἀναπανόμενος»³⁷, Σὺ εἶσαι ἐκεῖνος
πού ἀναπαύεσαι ἐπάνω στοὺς ἁγίους.

Εἶναι ὁ ἴδιος λόγος πού εἶπε ὁ Χριστός στόν κάθε
πιστό: «ἐλευσόμεθα καὶ μονήν παρ' αὐτῷ ποιήσομεν»³⁸.
Θά ἔλθουμε ἐμεῖς, τά τρία πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριά-
δος, καί θά κατοικήσουμε μέσα στόν πιστό ἄνθρωπο.

Ὡστε λοιπόν, ἀγαπητοί μου, ὁ θρόνος τοῦ Θεοῦ
εἶναι οἱ πιστοὶ ἄνθρωποι!

Δηλαδή, ἂν ἐγώ εἶμαι πιστός, γίνομαι θρόνος τοῦ
Θεοῦ; Κι ἂν ἐσεῖς εἴσατε πιστοί, γίνεστε θρόνος τοῦ
Θεοῦ; Ναί! Τό ἀντιλαμβάνεστε; Γιατί νά πᾶμε μακριά
γιά νά τό ἀποδείξουμε; Ἡ ἴδια ἡ Θεοτόκος δέν ἔγινε

35. Ἡσ. 57, 15.

36. PG 106, 253BC. Βλ. Ἀρέθα, PG 106, 568B.

37. Βλ. Εὐχή Τρισαγίου Ὑμνου.

38. Ἰωάν. 14, 23.

θρόνος τοῦ Θεοῦ, ἀφοῦ βάστασε μέσα της αὐτόν τόν Υἱό τοῦ Θεοῦ; Θρόνος!³⁹

Ἀλλά κι ἐμεῖς, ἀγαπητοί μου, εἴμαστε Θεοτόκοι. Δέν ὑπῆρξε μόνο ἡ παρθένος Μαρία Θεοτόκος· καί ἐμεῖς εἴμαστε Θεοτόκοι· κι ἐμεῖς γεννᾶμε τόν Θεό Λόγο καί μέσα στήν καρδιά μας γίνεται ἡ ἐνανθρώπησή του. Ὅταν μέ τό στόμα μου παίρνω τό Σῶμα καί τό Αἷμα Χριστοῦ, τί κάνω; δέν ἐνθρονίζω τόν Χριστό μέσα μου; δέν γίνομαι ὁ θρόνος του;

Ὡραῖα τό λέει ὁ ἅγιος Κύριλλος Ἱεροσολύμων αὐτό: *Θά βάλεις τήν δεξιά σου παλάμη ἐπάνω στήν ἀριστερή σταυροειδῶς, κατά τρόπον πού θά ἀποτελέσουν οἱ δύο παλάμες σου θρόνο, στόν ὁποῖο ἐπάνω θά εἶναι ὁ Ἀμνός*⁴⁰. Παίρνω τόν Ἀμνό, τό Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, τόν βάζω πάνω στό δεξί μου χέρι, βάζω τό ἀριστερό ἀπό κάτω, καί τά δύο μου χέρια γίνονται θρόνος· κατόπιν παίρνω τόν Χριστό καί τόν τρώω! «Ὁ τρώγων μου τήν σάρκα...»⁴¹. Ἀκοῦστε αὐτό τό δυνατό ρῆμα: τρώγω! Καί, τρώγοντας τόν Χριστό, γίνομαι ὅλος θρόνος τοῦ Χριστοῦ.

39. Πλῆθος ὕμνων καί ἐγκωμίων ἀπευθύνονται πρὸς τήν Θεοτόκο, χαρακτηρίζοντάς την θρόνο τοῦ Θεοῦ: «Χαῖρε, ὅτι ὑπάρχεις Βασιλέως καθέδρα· χαῖρε, ὅτι βαστάζεις τὸν βαστάζοντα πάντα», «Ἡλιοστάλακτε θρόνε, καθέδρα τοῦ Βασιλέως», «Χαῖρε, θρόνε πυρμόρφε Κυρίου», «Χαῖρε, θρόνε πύρινε τοῦ Παντοκράτορος», «Ναὸς καὶ πύλη ὑπάρχεις, παλάτιον καὶ θρόνος τοῦ Βασιλέως», «Καὶ θρόνος ἀνεδείχθης, Θεοτόκε»... κ.ἄ.

40. Ἀγ. Κυρίλλου Ἱεροσολύμων, *Κατήχησις Ε΄*, ΚΓ΄, PG 33, 1125: «...ἀλλὰ τὴν ἀριστερὰν θρόνον ποιήσας τῇ δεξιᾷ, ὡς μελλούση Βασιλέα ὑποδέχεσθαι· καὶ κοιλάνας τὴν παλάμην, δέχου τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ».

41. Ἰωάν. 6, 54· 56.

Τά ὑποψιάξεστε αὐτά, ἀγαπητοί μου; τά ὑποπτέετε; Καταλαβαίνετε τί θά πεῖ εἶμαι Χριστιανός καί τί θά πεῖ ζῶ τήν μυστηριακή ζωή; Καί ἄν λάβετε ὑπ' ὄψιν ὅτι ὁ Θεός Λόγος, πού ἐνανθρώπησε, εἶναι ὁ Κύριος τοῦ οὐρανοῦ! Θεέ μου! ὁ Κύριος τοῦ οὐρανοῦ! ὁ Κύριος τῶν ἀγγέλων! εἶναι ὁ Κύριος τοῦ παντός! Πώ-πώ! Πῶς νά τό συλλάβει αὐτό τό ἀνθρώπινο μυαλό! Κι ἐγώ ὁ φτωχός, τό μόριο τῆς δημιουργίας, γίνομαι θρόνος τοῦ Θεοῦ! Ὡ, συγκατάβαση ἀγάπης τοῦ Θεοῦ!

«Καί ἐπὶ τὸν θρόνον καθήμενος, ὅμοιος ὁράσει λίθῳ ἰάσπιδι καὶ σαρκίῳ· καὶ ἱρις κυκλόθεν τοῦ θρόνου, ὁμοίως ὄρασις σμαραγδίνων.»⁴² Καί ἐπάνω στὸν θρόνο ὑπῆρχε κάποιος πού καθόταν, καί ἦταν ὅμοιος σάν νά βλέπεις ἰάσπιδα καί σάρδιο –εἶναι πολύτιμοι λίθοι– καί οὐράνιο τόξο ἦταν γύρω ἀπὸ τὸν θρόνο, καί εἶχε χρῶμα σμαραγδένιο.

Ποιός καθόταν πάνω στὸν θρόνο;

Καθόταν ὁ Πατήρ. Ὅμως δέν τὸν κατονομάζει, δέν λέει τίποτα ὁ ἅγιος Ἰωάννης· μόνο λέει «ὁ καθήμενος».

Σημειώνει ὁ ἅγιος Ἀνδρέας, ὁ ἐρμηνευτής τῆς Ἀποκαλύψεως: «ἐπειδὴ δὲ τὸν Πατέρα τὸν ὁραθέντα ἐνταῦθα παρίστησι, σωματικὸν αὐτῷ χαρακτῆρα οὐ περιτίθησιν, ὥστερ ἐν τῇ προτεραίᾳ τοῦ Υἱοῦ ὀπτασία· ἀλλὰ τιμίῳις αὐτὸν λίθοις ἀπεικάζει»⁴³. Προηγουμένως ὁ Ἰωάννης περιέγραψε τὸν Υἱό, πού τοῦ μίλησε. Ἄκουσα φωνή, καί γύρισα καί εἶδα κάποιον, ὅμοιο μέ ἄν-

42. Ἀποκ. 4, 2-3.

43. PG 106, 253B.

θρωπο, ὁ ὅποῖος ἦταν ἔτσι κι ἔτσι κι ἔτσι... στά χέρια του κρατοῦσε ἐπτά ἀστέρια, περπατοῦσε ἀνάμεσα σέ ἐπτά λυχνίδες, τά ἐνδύματα πού φοροῦσε ἦταν λευκά, οἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς του λευκές... καί οὕτω καθ' ἑξῆς. Μᾶς ἔκανε περιγραφή ὁ Ἰωάννης ἐκεῖ, στό 1ο κεφάλαιο τῆς Ἀποκαλύψεως. Ἐδῶ ὅμως ἀπουσιάζει ἡ περιγραφή γιατί εἶναι ὁ Πατήρ, καί τί νά περιγράψει ἀπό τόν Πατέρα; Ὁ Υἱός ἔγινε ἄνθρωπος, καί τόν περιγράψει τόν Πατέρα ὅμως πῶς νά τόν περιγράψει; Ἀντί γιά περιγραφή, βάζει πολύτιμους λίθους, καί λέει ὅτι ἔμοιαζε σάν αὐτόν κι αὐτόν τόν πολύτιμο λίθο καί οὕτω καθ' ἑξῆς, γιά νά δείξει, μέ τό χρῶμα αὐτῶν τῶν πολύτιμων λίθων, κάποιες ιδιότητες τοῦ καθημένου ἐπάνω στόν θρόνο.

Ἦτσι, πολύ ὀρθά ὁ εὐαγγελιστής Ἰωάννης ἀποφεύγει νά παραστήσει τόν Θεό, ὅπως ἀποφεύγουν νά τόν παραστήσουν καί οἱ προφῆτες τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, γιατί εἶναι ὁ ἄόρατος καί ὁ ἄρρητος Θεός.

Ἀκόμη, χαρακτηριστικό εἶναι ὅτι ἀποφεύγει νά ἀναφέρει καί τό ὄνομα. Δέν λέει ὁ Θεός, δέν λέει ὁ Κύριος, ἀλλά λέει ὁ καθημένος· τίποτε ἄλλο. Προτιμᾷ νά τόν περιγράψει συμβολικά, ὅπως σᾶς εἶπα, μέ παρομοιώσεις πρὸς τά λαμπρότερα ἀντικείμενα πού ὑπῆρχαν τότε, πού εἶναι οἱ πολύτιμοι λίθοι.

Μέ τό χρῶμα τῶν πολύτιμων αὐτῶν λίθων προφανῶς ὑπονοοῦνται οἱ χαρακτῆρες τοῦ Θεοῦ, τοῦ καθημένου. Πρέπει νά σᾶς πῶ ἐδῶ ὅτι ἡ ὀνομασία τῶν πολύτιμων λίθων δέν συμπίπτει μέ τά σημερινά ὀνόματά τους. Πιθανότατα ὁ ἱεσπισ νά εἶναι τό διαμάντι, καί μάλιστα ὅχι τό ἑγχρωμο ἀλλά τό ἄχρωμο, τό διαφανές,

πού εἶναι καί τό πολυτιμότερο.

Ἔτσι, μέ τόν Ἰασπι, ὑπονοεῖται ἡ ἀγιότητα καί ἡ καθαρότητα τοῦ Θεοῦ. Μέ τόν σάρδιον –πολίτιμος λίθος πού ἐξαγόταν στήν ἐπαρχία τῶν Σάρδεων καί εἶχε κόκκινο χρῶμα– ὑπονοεῖται ἡ τιμωρητική δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ. Ἅγιος, ἀλλά καί Δίκαιος! Καί μέ τήν ἱρην, τό οὐράνιο τόξο, ὑπονοεῖται ἡ εὐνοια τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, ὅσο κι ἂν αὐτοὶ ἔχουν ἁμαρτήσῃ.⁴⁴

Γιατί; Ὅταν ἔγινε ὁ κατακλυσμός, ὁ Θεός εἶπε: *Θά βάλω τό τόξο μου πάνω στά νέφη σέ κάθε βροχή – δηλαδή τό οὐράνιο τόξο– καί αὐτό θά εἶναι σημάδι ὅτι πιά δέν θά ξαναγίνει κατακλυσμός.*⁴⁵ Βλέπετε πόσα δάνεια συμβόλων παίρνει ὁ Εὐαγγελιστής γιά νά περιγράψῃ τόν *καθήμενον ἐπὶ τοῦ θρόνου*, τόν Θεό;

Βέβαια, ὅποτε βρέχει, μετά βγαίνει τό οὐράνιο τόξο, πού δέν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ἡ ἀνάλυση τοῦ ἡλιακοῦ φωτός. Ὅπως πέφτει τό φῶς ὑπὸ εἰδικές συνθηκες στίς σταγόνες τῆς βροχῆς, δημιουργεῖται τό οὐράνιο τόξο. Εἶναι πάρα πολύ συνηθισμένο τό νά τό δοῦμε. Ἐκεῖ στό Στόμιο, μόλις βρέξει, βλέπουμε οὐράνιο τόξο.

44. Κατά τοὺς Ἀνδρέα καί Ἀρέθα, ὁ Ἰασπις, πού ἔχει πράσινο χρῶμα, συμβολίζει «τὸ ἀειθαλὲς καὶ φερέσβιον καὶ τροφῆς χορηγὸς τῆς θείας φύσεως, διὰ τὸ πᾶν σπέρμα χλοηφορεῖν», δηλαδή συμβολίζει τὴν ἀειζωΐαν καὶ ἀειθαλίαν, τὴν αἰωνιότητα τοῦ Θεοῦ. Ὁ Ἰασπις, κατὰ τὸν Π. Μπρατσιώτη, θεωρεῖται *συνήθως ὡς σύμβολον τῆς καθαρότητος καὶ ἀγιότητος τοῦ Θεοῦ*. Τό δέ σάρδιον εἶναι σύμβολο τῆς τιμωρητικῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ, διότι ἔχει χρῶμα «*πυροειδές*», πύρινο, ὅμοιο μέ φωτιά, ἀφοῦ ὁ ἴδιος εἶναι «*πῦρ καταναλίσκον*» (Δευτ. 4, 24. 9, 3. Ἑβρ. 12, 29).

45. Γέν. 9, 13-16.

Λέει λοιπόν ὁ Θεός: Ὅταν θά βάλω τήν ὑπόσχεσή μου πάνω στό τόξο τό οὐράνιο, δέν θά ξανακαταστρέψω τόν κόσμον μέ κατακλυσμό, ὅσο καί ἄν ἁμαρτήσουν οἱ ἄνθρωποι.

Τό οὐράνιο τόξο λοιπόν γύρω ἀπό τόν θρόνο εἶναι τό σύμβολο τῆς συμφιλίωσης καί τῆς εὐμενείας τοῦ Θεοῦ. Ὁ Θεός εἶναι εὐμενής ἀπέναντι στούς ἀνθρώπους, ὅσες ἁμαρτίες καί ἄν κάνουν· εἶναι ἕτοιμος νά τούς συγχωρήσει, ἀρκεῖ νά τοῦ τό ζητήσουν.

Κι ἀκόμη εἶναι ἀξιοσημεῖωτο ὅτι ὁ καθήμενος χαρακτηρίζεται ὡς ὅμοιος μέ πολύτιμους λίθους. Ὅρθά, διότι πῶς νά περιγράψει ὁ ἱερός Εὐαγγελιστής ἐκεῖνο πού ἤδη βλέπει; Σημειῶστε ὅτι οἱ προφῆτες –ὁ Ἰεζεκιήλ, ἀλλά καί ἄλλοι προφῆτες– ὁμιλοῦν γιά ὁμοιότητα δόξης Θεοῦ, καί ὄχι γιά ὁμοιότητα Θεοῦ.⁴⁶

Γιά νά τό καταλάβετε: Ἔχω τόν ἥλιο· οἱ ἀκτίνες του φθάνουν στό σπίτι μου. Δέν ἔχω ὅμως τόν ἥλιο μέσα στό σπίτι· ἔχω τίς ἀκτίνες του, ἔχω τήν ἐνέργειά του. Ἐάν ὅμως αὐτό πού βλέπω εἶναι μία εἰκόνα, τότε αὐτές οἱ ἀκτίνες δέν εἶναι πραγματικές· μία εἰκόνα εἶναι. Ἔ, λοιπόν, οἱ προφῆτες αὐτό βλέπουν, τήν εἰκόνα τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Θεοῦ· ὄχι τίς ἴδιες τίς ἐνέργειες, ἀλλά τήν εἰκόνα τῆς δόξας τοῦ Θεοῦ.⁴⁷

Σωστά λοιπόν ὁ Ἰωάννης βάζει αὐτές τίς εἰκόνες καί λέει στήν περιγραφή του ὅμοιος μέ τοῦτο, ὅμοιος μ' ἐκεῖνο. Δέν λέει ἦταν ἔτσι, ἀλλά ἔμοιαζε σάν κάπως

46. Βλ. Ἰεζ. 1, 26-28. Ἀριθμ. 12, 8. Δαν. 10, 16. κ.ἀ.

47. Βλ. ἱερ. Χρυσοστόμου, Κατὰ Ἀνομοίον, Λόγος Α', PG 48, 705: «οἱ προφῆται οὐ μόνον τί τήν οὐσίαν ἐστὶν ἀγνοοῦντες φαίνονται, ἀλλά καί περὶ τῆς σοφίας αὐτοῦ πόση τίς ἐστὶν ἀποροῦσι».

ἔτσι, γιά νά δείξει τήν ἀδυναμία περιγραφῆς τοῦ Θείου. Δέν περιγράφεται, ἀγαπητοί μου, τό Θεῖον· οὔτε κἄν οἱ ἐνέργειες τοῦ Θεοῦ περιγράφονται.⁴⁸

«Καὶ κυκλόθεν τοῦ θρόνου θρόνοι εἴκοσι τέσσαρες, καὶ ἐπὶ τοὺς θρόνους τοὺς εἴκοσι τέσσαρας πρεσβυτέρους καθημένους, περιβεβλημένους ἐν ἱματίοις λευκοῖς, καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν στεφάνους χρυσοῦς»⁴⁹ Τί ἐξαίσιό θέαμα! Γύρω ἀπὸ τόν θρόνο τοῦ καθημένου εἶδα εἴκοσι τέσσερις θρόνους –φυσικά ὅχι τόσο λαμπροὺς ὅπως ὁ ἓνας θρόνος, ὁ κεντρικός– καὶ πάνω στοὺς εἴκοσι τέσσερις θρόνους εἶδα τοὺς εἴκοσι τέσσερις πρεσβυτέρους –ἐνάρθρως· τοὺς εἴκοσι τέσσερις πρεσβυτέρους– οἱ ὅποιοι ἦταν καθισμένοι καὶ αὐτοί, ἦταν ντυμένοι μέ λευκά ροῦχα, καὶ στά κεφάλια τους ἐπάνω εἶχαν χρυσά στεφάνια. Πραγματικά, ἐξαίσιό θέαμα... θαυμάσιο!

48. Βλ. Ἐξοδ. 33, 20: «οὐ δυνήσῃ ἰδεῖν τὸ πρόσωπόν μου· οὐ γὰρ μὴ ἴδῃ ἄνθρωπος τὸ πρόσωπόν μου καὶ ζήσεται». Ἰωάν. 1, 10. Α΄ Τιμ. 6, 16. Ματθ. 11, 27. Β΄ Κορ. 12, 4. Μεγ. Βασιλείου, Ἐπιστολὴ πρὸς Ἀμφιλόχιον ἐπίσκοπον Ἰκονίου, PG 32, 869AB: «Ἡμεῖς δὲ ἐκ τῶν ἐνεργειῶν γνωρίζειν λέγομεν τὸν Θεὸν ἡμῶν, τῇ δὲ οὐσίᾳ αὐτῇ προσεγγίζειν οὐχ ὑπισχνούμεθα». Ἀγ. Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ, Ἐκφρασις ἀκριβῆς τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, Κεφ. 4, PG 94, 800C: «Ἀπειρον τὸ θεῖον καὶ ἀκατάληπτον· καὶ τοῦτο μόνον αὐτοῦ καταληπτόν, ἡ ἀπειρία καὶ ἀκαταληψία». Ἡ οὐσία τοῦ Θεοῦ παραμένει ἄγνωστη καὶ ἀπρόσιτη καὶ γιὰ τοὺς ἀγγέλους καὶ γιὰ ὅλους τοὺς ἁγίους, ἀκόμα καὶ γιὰ τὴν Θεοτόκο! Μόνον ὁ Θεός γνωρίζει τὴν οὐσία του. Ἐάν, ὅπως λέει ὁ μέγας Βασίλειος (PG 49, 749C), ἀπολύτως καμμία κτιστὴ οὐσία δέν μπορεῖ νά γνωσθεῖ ἐξαντλητικά, πόσο μᾶλλον ἡ μόνη ἄκτιστη οὐσία, ὁ Θεός; (π. Ἰωάννου Ρωμανίδου, Τό προπατορικόν ἁμάρτημα, Δόμος, Ἀθήνα 1989, σ. 133)

49. Ἀποκ. 4, 4.

Ἀλλά, σχετικά μέ τήν εἰκόνα αὐτή πού βλέπει ὁ εὐαγγελιστής Ἰωάννης καί τήν περιγράφει καί σ' ἐμᾶς, ἀμέσως θά λέγαμε: Ὡστε, λοιπόν, ὁ Θεός δέν μένει ἀκοινωνήτος μέ τήν κτίση του; Δέν μένει ὁ Θεός στόν ἑαυτό του, ἔχοντας μόνο ἐσωτερική κοινωνία τῶν τριῶν προσώπων;

Ὅχι, ἀγαπητοί μου· ὁ Θεός κοινωνεῖ μέ τά κτίσματά του. Ὅταν ὁ ἴδιος εἶναι πάνω στόν θρόνο, καί γύρω του ὑπάρχουν οἱ εἴκοσι τέσσερις πρεσβύτεροι –πού εἶναι ἄνθρωποι– σημαίνει ὅτι ὁ Θεός κοινωνεῖ μέ τά κτίσματά του! Αὐτό καί μόνο θά ἦταν ἱκανό νά προσδώσει μιᾷ ἄπειρῃ δόξα στόν Θεό. Ὁ ἔξω ἀπό τήν δημιουργία Θεός κοινωνεῖ μέ τή δημιουργία του γιατί τήν ἀγαπᾷ!⁵⁰

Καί ποιοί εἶναι αὐτοί οἱ εἴκοσι τέσσερις πρεσβύτεροι; Εἶναι ἡ θριαμβεύουσα Ἐκκλησία τῶν δικαίων καί τῶν ἁγίων, πάνω στούς ὁποίους ὁ Θεός ἐπαναπαύεται.⁵¹

Ἀκόμη, ὁ ἀριθμός τους –εἴκοσι τέσσερις– ἐκφέρεται ἐνάρθρως. Σᾶς τό τόνισα μάλιστα στήν ἀνάγνωση τοῦ κειμένου. Λέει εἶδα καθισμένους τοὺς εἴκοσι τέσσερις πρεσβυτέρους. Δέν λέει εἶδα εἴκοσι τέσσερις καθισμένους πρεσβυτέρους. Γιατί τοὺς βάζει ἐνάρθρως;

Σάν νά εἶναι γνωστοί! Ναί, ἀγαπητοί μου! Αὐτό τό ἐνάρθρο ἔχει μεγάλη σημασία.

Σημαίνει, πρῶτον, ὅτι αὐτοί οἱ εἴκοσι τέσσερις πρεσβύτεροι εἶναι γνωστοί στόν Θεό. Ὁ Θεός γνωρί-

50. Βλ. π. Ἀθανασίου Μυτιληναίου, *Ἡ Γένεσις*, Τόμ. Α', Μάθημα 2ο, ἐκδ. Ἱερᾶς Μονῆς Κομνηνείου, Στόμιον Λαρίσης 2017.

51. *Ἡσ.* 57, 15. Βλ. Π. Μπρασιώτη, σ. 119.

ζει πάντα τούς δικούς του. Πάντοτε! Όπου και αν σε κρύψουν, σέ ὅ,τι ἀποθήκες και αν σε στριμώξουν και σέ ὅποιες γωνιές ἀφανείας και ἀσημότητος και αν σε ἀπορρίψουν οἱ ἄνθρωποι, ὁ Θεός σε βλέπει, σε ξέρει, σε ξεχωρίζει, εἶσαι ὁ δικός του· μή φοβᾶσαι! Τί μεγάλη παρηγοριά αὐτό... ὁ Θεός μέ ξέρει, εἶμαι δικός του, μέ γνωρίζει!⁵²

Δεύτερον, εἶναι γνωστοί στόν Ἰωάννη. Μά πῶς εἶναι δυνατόν αὐτό; Οἱ ἅγιοι μεταξύ τους εἶναι γνωστοί. Βέβαια, ὁ ἅγιος Ἰωάννης ἦταν ἀκόμα στή γῆ· ἀλλά δέν εἶχε σημασία αὐτό. Σᾶς ἀναφέρω μόνο τοῦτο: Όταν στήν Μεταμόρφωση ὁ Ἰωάννης, ὁ Πέτρος και ὁ Ἰάκωβος εἶδαν τόν Μωυσῆ και τόν Ἠλία, ὁ ἀπόστολος Πέτρος εἶπε: *Κύριε, τί ὥραῖα πού εἶναι ἐδῶ... «καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι».* *Καλό εἶναι νά μείνουμε ἐδῶ! Νά ἐτοιμάσουμε τρεῖς σκηνές· μία γιά σένα, μία γιά τόν Ἠλία και μία γιά τόν Μωυσῆ.*⁵³ Ποῦ τούς ἤξερε; Ποῦ τούς εἶχε δεῖ; Ὁ Μωυσῆς ἦταν χίλια πεντακόσια χρόνια πρίν ἀπό τόν Πέτρο, και ὁ Ἠλίας πρίν ἀπό ἐννιακόσια χρόνια, ἀγαπητοί μου. Ποῦ τούς εἶχε δεῖ;

Οἱ ἅγιοι γνωρίζονται. Γι' αὐτό και ὁ Ἰωάννης δέν εἶπε *εἶδα πρεσβυτέρους*, ἀλλά *εἶδα τούς πρεσβυτέρους*, δηλαδή *εἶδα τούς ἁγίους, τήν θριαμβεύουσα Ἐκκλησία*, ἀπό τόν Ἀβελ μέχρι τούς τότε μάρτυρες, τούς ἁγίους, τόν χορό τῶν ἁγίων, πού ἀντιπροσωπεύονται ἀπό τούς *εἰκοσι τέσσερις πρεσβυτέρους*.⁵⁴

52. Βλ. *Β' Τιμ.* 2, 20: «*ἔγνω Κύριος τοὺς ὄντας αὐτοῦ*».

53. *Ματθ.* 17, 4. *Μάρκ.* 9, 5. *Λουκᾶ* 9, 33.

54. Βλ. Π. Μπρατοιώτη, σ. 119, Οἰκουμένιο, σ. 70-71, και Ἀνδρέα Καισαρείας, σ. 253D.

Ὅταν ὁμως λέει ὅτι ἦταν ἄνδρες –προσέξτε αὐτό τό σημείο– τοῦτο δέν ἀποκλείει τήν παρουσία τῶν γυναικῶν στόν Οὐρανό, στή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Ἀλλά ἐπειδή ἀκριβῶς ἡ παρουσία τῶν εἴκοσι τεσσάρων πρεσβυτέρων ἐξυπηρετεῖ τό ὅλο σχέδιο, τήν ὅλη ἀπεικόνιση, γι' αὐτό βάζει ἄνδρες. Δέν ἀποκλείονται οἱ γυναῖκες ἀπό τή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ! τό ξαναλέω.⁵⁵

Εἶναι πρεσβύτεροι –πρεσβύτερος θά πεῖ ἡλικιωμένος– γιά νά δηλωθεῖ ἡ πνευματική ὠριμότητά τους. Οἱ ἅγιοι ἔχουν πνευματική ὠριμότητα.⁵⁶

Εἶναι εἴκοσι τέσσερις, γιά νά δηλωθεῖ τό δῖς δώδεκα, δύο φορές τό δώδεκα –σηματικός ἀριθμός τό δώδεκα–, πού σημαίνει τό μεγάλο πλῆθος τῶν ἁγίων. Ὅπως θά δοῦμε παρακάτω, ἀργότερα, καί τό δώδεκα φορές τό δώδεκα χιλιάδες, πού εἶναι ἑκατόν σαράντα τέσσερις χιλιάδες, εἶναι σηματικός ἀριθμός.⁵⁷ Στούς Πυθαγορείους ὁ ἀριθμός εἴκοσι τέσσερα σήμαινε τήν ὁλομέλεια τοῦ οὐρανοῦ, ὅλα τά ἀστέρια τοῦ οὐρανοῦ. Ἄρα οἱ εἴκοσι τέσσερις πρεσβύτεροι συμβολίζουν ὅ-

55. Βλ. Κλήμεντος Ἀλεξανδρέως, *Παιδαγωγός*, Α', Δ', PG 8, 260-261: «Κοινὸν οὖν καὶ τοῦνομα ἀνδράσιν καὶ γυναιξὶν ὁ ἄνθρωπος... Εἰ γὰρ ἀμφοῖν ὁ Θεὸς εἷς, ... μία Ἐκκλησία, μία σωφροσύνη, αἰδὼς μία, ἡ τροφή κοινή, γάμος συζύγιος, ἀναπνοή, ὄψις, ἀκοή, γνῶσις, ἐλπίς, ὑπακοή, ἀγάπη, ὅμοια πάντα· ὧν δὲ κοινὸς μὲν ὁ βίος, κοινὴ δὲ ἡ χάρις, κοινὴ δὲ καὶ ἡ σωτηρία». Πρβλ. Ἰούδα 3.

56. «Πρεσβύτεροι, οὐ νεώτεροι, ἐπεὶ καὶ ἡ ἐπαγγελία τῆς κληρονομίας πρεσβυτάτη, ὡς πρὸ καταβολῆς κόσμου προητοιμασμένης ἡμῖν βασιλείας. Πάντως δὲ τοῖς πρὸ καταβολῆς κόσμου τὸ ἔπαθλον ἔχουσιν ἐτοιμασθέν, οὐχ ὡς νεωτέροις, ἀλλ' ὡς ἐγγηράσασι τοῖς θείοις προστάγμασι δίδεται ἡ αἰώνιος βασιλεία.» (Αρέθας, σ. 569BC)

57. Βλ. Ἀποκ. 7, 4, 14, 1.

λους τούς άγίους τοῦ οὐρανοῦ, εἶναι ὅλοι οἱ ἅγιοι τοῦ οὐρανοῦ.

Τά λευκά ἱμάτια εἶναι τό σύμβολο τῆς άγνότητος καί τῆς άγιότητος. Οἱ χρυσοί στέφανοι εἶναι τό σύμβολο τῆς νίκης κατά τοῦ κακοῦ,⁵⁸ ἀλλά καί τοῦ ὅτι οἱ ἅγιοι εἶναι τό βασιλεῖον ἱεράτευμα. Φοροῦν διαδήματα. Διάδημα εἶναι τό στέμμα πού φοράει ὁ βασιλιάς· συνεπῶς εἶναι δηλωτικό ὅτι οἱ ἅγιοι ἀποτελοῦν τό βασιλεῖον ἱεράτευμα.

Στό ἴδιο βιβλίο, τῆς Ἀποκαλύψεως, στό 1ο κεφάλαιο, στίχος 6, ὁ εὐαγγελιστής Ἰωάννης μᾶς λέει: «καί ἐποίησεν ἡμᾶς βασιλείαν, ἱερεῖς τῷ Θεῷ καί πατρὶ αὐτοῦ»· μᾶς ἔκανε βασιλεῖς καί ἱερεῖς. Εἶδατε πῶς τό λέει ἡ Παλαιά, ἀλλά καί ἡ Καινή Διαθήκη; βασιλεῖον ἱεράτευμα.⁵⁹ Εἶναι οἱ πιστοί.

Ἐξ ἄλλου ὁ Κύριος ὑποσχέθηκε στούς μαθητές του ὅτι θά καθίσουν πάνω σέ δώδεκα θρόνους δόξης.⁶⁰ Ἀλλά αὐτό ἰσχύει καί γιά κάθε πιστό. Τί εἶπε, στήν προηγούμενη ἐπιστολή, πρὸς τόν ἐπίσκοπο τῆς Λαοδι-

58. «Τὰ λευκά ἱμάτια δεῖγμα τυγχάνει τῆς κατὰ τὸν βίον αὐτῶν καθαρότητος. Οἱ δέ γε στέφανοι, τοῦ νικῆσαι τὰ πάθη καὶ τοὺς νοητοὺς ἐχθρούς» (Οἰκουμένιος, σ. 71). «Τὰ λευκά ἱμάτια, τοῦ λαμπροῦ βίου καὶ τῆς ἀλήκτου ἐορτῆς καὶ εὐφροσύνης σύμβολά εἰσιν· οἱ δὲ στέφανοι, τῆς νίκης ἣν πρὸς τοὺς πονηροὺς δαίμονας κατώρθωσαν ἀνδρισάμενοι» (Ἀνδρέας, PG 106, 253-256). «Χρυσοὺς δέ φησι τοὺς στεφάνους. Οὐδὲ γὰρ εἶχε τι χρυσοῦ τιμαλφέστερον τοῖς ἐν τῷ παρόντι βίῳ ἐνστρεφομένοις ὑποτίθεσθαι πρὸς ἐναργὴ γνῶσιν.» (Ἀρέθας, σ. 569).

59. Βλ. ᾠδ. 19, 6, 23, 22. Β' Μακ. 2, 17. Α' Πέτρ. 2, 9. Πρβλ. π. Ἀθανασίου Μυτιληναίου, Ἡ Ἀποκάλυψις, Τόμος Α', Ὁμιλία 5η, ἐκδ. Ἱερᾶς Μονῆς Κομνηνείου, Στόμιον 2023.

60. Βλ. Ματθ. 19, 28.

κείας; «Ὁ νικῶν –ὁ ὅποιοςδήποτε «νικῶν»· ὄχι μόνο οἱ δώδεκα μαθητές του– δώσω αὐτῷ καθίσαι μετ’ ἐμοῦ ἐν τῷ θρόνῳ μου»⁶¹, θά τοῦ δώσω τό δικαίωμα νά καθίσει μαζί μου.

Προσέξτε καί κάτι ἄλλο. Οἱ εἴκοσι τέσσερις πρεσβύτεροι ἦταν καθήμενοι, κάθονταν. Δέν ἦταν ὄρθιοι· κάθονταν. Κάποια στιγμή θά σηκωθοῦν· θά τό δοῦμε αὐτό στήν πορεία τοῦ κειμένου. Τί σημαίνει αὐτό, ὅτι ἦταν καθήμενοι; Σημαίνει τήν ἀνάπαυση πού ἔχουν οἱ ἅγιοι στή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ.⁶²

Τό ἴδιο τό βιβλίό τῆς Ἀποκαλύψεως μᾶς γράφει: «Μακάριοι οἱ νεκροὶ οἱ ἐν Κυρίῳ ἀποθνήσκοντες ἀπ’ ἄρτι», εὐτυχισμένοι εἶναι οἱ νεκροὶ πού πεθαίνουν ἐν Κυρίῳ ἀπό ἐδῶ κι ἐμπρός, «ἵνα ἀναπαύσωνται ἐκ τῶν κόπων αὐτῶν», γιά νά ἀναπαυθοῦν ἀπό τοὺς κόπους τους, τοὺς πειρασμούς, τίς δυσκολίες, «τὰ δὲ ἔργα αὐτῶν ἀκολουθεῖ μετ’ αὐτῶν»⁶³, τά δὲ ἔργα τους –τά καλά τους ἔργα– τοὺς ἀκολουθοῦν. Ὡστε λοιπόν τό ὅτι οἱ πρεσβύτεροι κάθονται στοὺς θρόνους φανερῶνει τήν ἀνάπαυσή τους στή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ.

61. Ἀποκ. 3, 21.

62. Τό γεγονός ὅτι οἱ πρεσβύτεροι κάθονται σέ θρόνους συνηγορεῖ στό ὅτι αὐτοὶ εἶναι ἄνθρωποι καί ὄχι ἄγγελοι, ὅπως ὑποστήριξαν κάποιοι ξένοι ἐρμηνευτές (Charles, Geyser κ. ἄ.). Στήν ἀποκαλυπτική γραμματεία οἱ ἄγγελοι ἴστανται πάντα πρό τοῦ θρόνου καί δέν κάθονται. Ἀλλά καί ὁ Ἰ. Χριστός, στήν κατακλείδα τῶν ἐπιστολῶν, ὑπόσχεται θρόνο μόνο στόν νικῶντα χριστιανό (3, 21· 20, 4) καί ὄχι σέ ἄγγέλους. Ἐπίσης, οἱ δίκαιοι φέρουν στεφάνους –οἱ ὅποιοι στήν Ἀποκ. ἀποτελοῦν σύμβολα τῆς ἐσχατολογικῆς νίκης τῶν δικαίων (2, 10· 3, 11· πρβλ. Β’ Τιμ. 4, 8)– ἐνῶ οἱ ἄγγελοι ὄχι. (Σωτ. Δεσπότης, σ. 147-148)

63. Ἀποκ. 14, 13.

Οἱ θέσεις τῶν ἐπὶ θρόνων καθημένων πρεσβυτέρων εἶναι «κυκλόθεν τοῦ θρόνου», ὅπως τό λέει ὁ Εὐαγγελιστής. «Κυκλόθεν τοῦ θρόνου» θά πεῖ γύρω ἀπὸ τόν θρόνο. Ἀλλά αὐτό τό γύρω, ἐπειδή ὁ Ἰωάννης βλέπει τόν θρόνο, τόν ἔχει μπροστά του, δέν μπορεῖ οἱ θρόνοι τῶν πρεσβυτέρων νά εἶναι σ' ἓναν κύκλο, ἀλλά σ' ἓνα ἡμικύκλιο, ἀριστερά καί δεξιά, γύρω ἀπὸ τόν θρόνο τοῦ Κυρίου. Ἔχει ὅμως μπροστά του ἀνοιχτό τό πεδίο ὁράσεως ὁ εὐαγγελιστής Ἰωάννης, γιά νά βλέπει τόν κεντρικό θρόνο τοῦ Κυρίου. Ἄρα λοιπόν αὐτοὶ οἱ θρόνοι εἶναι σ' ἓνα ἡμικύκλιο, πιθανότατα.

Εἶναι μία ὠραιότατη καί χαρακτηριστικóτατη εἰκόνα τῆς θείας Λατρείας, ἥ ἂν θέλετε τῆς θείας Λειτουργίας. Θυμίζει τό Σύνθρονον, πού εἶχαν οἱ παλαιές ἐκκλησίες, στό κέντρο τοῦ ὁποίου καθόταν ὁ ἐπίσκοπος, καί ἦταν πίσω ἀπὸ τήν ἁγία Τράπεζα. Στήν Πάρο, στήν Ἑκατονταφυλιανή, μπορεῖτε νά τό δεῖτε αὐτό. Τό Σύνθρονον ἦταν πίσω ἀπὸ τήν ἁγία Τράπεζα. Ὑπῆρχαν σκαλοπάτια, ὅπως εἶναι οἱ κερκίδες ἑνός γυμναστηρίου, στό κέντρο ἦταν ὁ ἐπίσκοπος, καί γύρω-γύρω οἱ πρεσβύτεροι. Ἀλλά ὁ ἐπίσκοπος εἶναι εἰς τύπον Χριστοῦ, καί οἱ πρεσβύτεροι εἰς τύπον τῶν ἀποστόλων καί τοῦ λαοῦ.⁶⁴ Εἶναι πάρα πολύ χαρακτηριστικό.

64. Βλ. ἁγ. Ἰγνατίου τοῦ Θεοφόρου, *Μαγνησιεῖς*, 3, 6, PG 5, 668B: «... σπουδάσετε πάντα πράσσειν, προκαθημένου τοῦ ἐπισκόπου εἰς τόπον Θεοῦ, καί τῶν πρεσβυτέρων εἰς τόπον συνεδρίου τῶν ἀποστόλων». *Τραλλιανοῖς*, PG 5, 677AB: «... τὸν ἐπίσκοπον ὡς Ἰησοῦν Χριστόν, ὄντα Υἱὸν τοῦ Πατρὸς, τοὺς δὲ πρεσβυτέρους ὡς συνέδριον Θεοῦ, καί ὡς σύνδεσμον ἀποστόλων». *Σμυρναῖοις*, PG 5, 713B: «Πάντες τῷ ἐπισκόπῳ ἀκολουθεῖτε, ὡς Ἰησοῦς Χριστὸς τῷ Πατρί· καὶ τῷ πρεσβυτερίῳ ὡς τοῖς ἀποστόλοις». Ἀπο-

Κάτι περισσότερο: Τί εἶναι ἡ Ἐκκλησία; Εἶναι οἱ πιστοὶ γύρω ἀπὸ τὴν ἁγία Τράπεζα, ἡ ὁποία εἶναι τὸ σύμβολο τοῦ θρόνου τοῦ ἐσφαγμένου ἀρνίου.⁶⁵

Ἔτσι λοιπὸν οἱ πιστοί, οἱ εἴκοσι τέσσερις πρεσβύτεροι, οἱ ἅγιοι, εἶναι γύρω ἀπὸ τὸν θρόνο τοῦ Κυρίου. Καὶ ἐμεῖς, ὅταν εἴμαστε γύρω ἀπὸ τὴν ἁγία Τράπεζα (σήμερα δυστυχῶς πιά τὴν ἁγία Τράπεζα δέν τὴν ἔχουμε στὸ κέντρο τοῦ ναοῦ ἀλλὰ στὴν ἄκρην· καὶ τυπικά μόνο δέν εἴμαστε γύρω της, εἰκονικά· οὐσιαστικά ὅμως εἴμαστε γύρω ἀπὸ τὴν ἁγία Τράπεζα), κυκλώνουμε τὴν ἁγία Τράπεζα, ἐφόσον εἴμαστε συνδαιτημόνες αὐτῆς τῆς ἱερᾶς Τραπέζης, συνδαιτημόνες τοῦ ἄφθονου «μόσχου τοῦ σιτευτοῦ»⁶⁶, πού εἶναι πάνω στὴν ἁγία Τράπεζα, πού εἶναι τὸ Σῶμα καὶ τὸ Αἷμα τοῦ Χριστοῦ.

Ὁλόκληρη ἡ εἰκόνα, ἀγαπητοί μου, τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου καὶ τῶν εἴκοσι τεσσάρων πρεσβυτέρων, καθημένων ἐπὶ θρόνων, δείχνει τὸ βαθύτατο μυστήριό τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς κοινωνίας του μέ τὴν κτίση.

Κυριακή, 17 Μαΐου 1981

στολικάι Διαταγαί, Η', ΚΗ', PG 1, 668: «Οἱ τε πρεσβύτεροι εἰς τύπον τῶν ἀποστόλων ὑμῖν νενομίσθωσαν».

65. Βλ. Ἀποκ. 5, 6· 12. 13, 8.

66. Βλ. Λουκᾶ 15, 23· 27· 30, καὶ ἱεροῦ Χρυσοστόμου, Κατηχητικὸς εἰς τὸ ἅγιον Πάσχα, PG 59, 721-724.